

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ Й ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА
ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПРИКЛАДНОЇ
ЛІНГВІСТИКИ**

**ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ UKRAINE В АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ
ЗМІ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕКЛАДІВ ТЕКСТІВ ЗМІ УКРАЇНСЬКОЮ
МОВОЮ)**

Кваліфікаційна робота (проект)

На здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 2 курсу 202 М групи

Спеціальності: 035.041 Філологія

(германські мови та літератури (переклад
включно), (перша – англійська)

Освітньо-професійної (наукової) програми:

Філологія (германські мови та літератури
(переклад включно)

Артюхова Орина Генналіївна

Керівниця: к.філ.наук, доц. Акішина М.О.

Рецензентка: ст.викл., к.філол.н.

Єрмоленко.І. І

Херсон 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ В ЛІНГВІСТИЦІ.....	7
1.1. Поняття лінгвокультурного концепту	7
1.2. Методи дослідження концептів	13
1.2.1. Концептуальний аналіз як метод дослідження концепту.....	13
1.2.2. Лінгвокультурологічний аналіз як особливий вид концептуального аналізу.....	19
РОЗДІЛ 2. ОБ'ЄКТИВАЦІЯ КОНЦЕПТУ UKRAINE В АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ТЕКСТАХ ЗМІ.....	23
2.1. Вербалізація субконцепту COUNTRY.....	23
2.1.1. Понятійно-змістова складова лінгвокультурного субконцепту COUNTRY	23
2.1.2. Образна складова субконцепту COUNTRY.....	28
2.2. Вербалізація субконцепту MAIDAN.....	33
ВИСНОВКИ.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43

ВСТУП

Вивчення проблеми зв'язку мови і культури має давню традицію в витчизняній і зарубіжній філософії мови. В кінці ХХ - початку ХХІ століття ця проблема почала активно розроблятися в зв'язку з загостренням інтересу до феномену культури як системи національних цінностей і мови як відображенню цих цінностей. Це призвело до формування нової антропоцентричної парадигми, відповідно до якої пріоритетне значення отримали питання про взаємодію мови, свідомості, мислення і національної культури.

У сучасній науці ідея антропоцентричності мови реалізується в таких напрямках, як лінгвістика емоцій (В.І.Шаховський, Н.А.Красавський), концепції «мовної картини світу» і «мовної свідомості» (Ю.Д.Апресян, Л.Г.Бабенко, В.В.Колесов, Е.С.Кубрякова, В. Н. Телія, З.Д.Попова, І.А.Стернін), лінгвістична філософія (В.фон Гумбольдт, Н.Д.Арутюнова), психолінгвістика (Л., А.А.Залевська), когнітивна лінгвістика (А.Н.Баранов, Е.С.Кубрякова, І.А. Стернін, З.Д.Попова, Д.О.Добровольський), лінгвокультурологія (А. Вежбицька, В. Н. Телія) і лінгвокультурологічна концептологія (С.Г.Воркачев, В.І.Карасік, Д.С. Лихачов, Ю.С.Степанов, В.І.Шаховській і ін.).

Одним з актуальних напрямків є вивчення концептосфери – феномена ментального світу, сукупності поглядів національного світобачення певної лінгвокультурної спільноти і кожної окремої особистості на навколишню дійсність. Реконструкція та вивчення структур знання про світ відбувається шляхом дослідження мінімальних ментальних одиниць – концептів. Концепт як середовище побутування мови і його одиниць стає одним із пріоритетних об'єктів в сучасній лінгвістиці, зокрема лінгвокультурної концептології. Проблемі теоретичного дослідження концепту присвячено чимало робіт [10; 14; 15; 22; 23; 27; 41; 47; 48 і ін.].

Актуальність проведеного дослідження визначається тим, що концепт UKRAINE, оскільки є компонентом національної культури, відображає найважливіші категорії і установки життєвої філософії українського народу, важливий для розуміння українського національного характеру. Однак, незважаючи на його значимість в українській культурі, концепт UKRAINE не був предметом спеціального лінгвістичного дослідження.

Об'єктом дослідження є лінгвокультурний концепт UKRAINE, що вербалізується в сучасних англійськомовних ЗМІ, а **предметом** – понятійно-змістовні, асоціативно образні і ціннісні характеристики цього концепту, способи його вербалізації, що представлені в дискурсі ЗМІ.

У цій роботі ставиться за **мету** виявити мовні засоби актуалізації лінгвокультурного концепту UKRAINE в дискурсі ЗМІ.

У відповідності з цією метою в роботі вирішуються такі **завдання**:

- 1) систематизувати існуючі визначення поняття «лінгвокультурний концепт»;
- 2) визначити структуру лінгвокультурного концепту UKRAINE;
- 3) встановити і охарактеризувати основні мовні одиниці, що об'єктивують лінгвокультурний концепт UKRAINE в англійськомовних текстах ЗМІ;
- 4) виявити подібні та ціннісні характеристики лінгвокультурного концепту UKRAINE в рамках дискурсу ЗМІ.

Рішення поставлених завдань передбачає застосування ряду **методів** і прийомів дослідження: аналізу словникових дефініцій, аналізу метафоричної сполучуваності слів, інтерпретативного аналізу, семантико-когнітивного опису концепту, прийомів суцільної вибірки.

Методологічну і теоретичну базу нашого дослідження становлять роботи вітчизняних і зарубіжних вчених в галузі базових положень з питань взаємозв'язку мови і культури (В. фон Гумбольдт, А. А. Потебня,

Е. Сепір, Б.Уорф), лінгвокультурологічної концептології (Н.Д.Арутюнова, С.Г.Воркачев, В.І.Карасік, В.Г.Костомаров, Н.А.Красавський, С.Х.Ляпін, В.А.Маслова, Г.Г.Слишкін, Ю.С.Степанов, В.М.Савицький, В.Н. Телія), теорії дискурсу (Т. ван Дейк, О.В.Александрова, Е.С.Кубрякова, В.І.Карасік, Е.І.Шейгал), когнітивної семантики (Н.Д.Арутюнова, А.П.Бабушкін, Н.Н.Болдирев, А.Вежбицька, А.А.Залевская, З.Д.Попова, Е.С.Кубрякова, І.А.Стернін, Дж. Лакофф, М. Джонсон), теорії асоціативного поля (А.А.Залевська, З.Д.Попова, І.А.Стернін, Р.М.Фрумкіна).

Зв'язок роботи з програмами, планами, темами: кваліфікаційна робота виконана відповідно до науково-дослідної кафедри: «Вплив лінгвальних та екстралінгвальних чинників на формування фахівця з іноземних мов у сучасному мультикультурному просторі» (номер держреєстрації 0117U003763).

Матеріалом дослідження послужили дані суцільної вибірки з текстів ЗМІ з мережі Інтернет, що склали корпус засобів об'єктивації лінгвокультурного концепту UKRAINE.

Наукова новизна полягає у систематизації визначень поняття «лінгвокультурний концепт»; у визначенні структури лінгвокультурного концепту UKRAINE; у встановленні і характеристиці основних мовних одиниць, що об'єктивують лінгвокультурний концепт UKRAINE в англійськомовних текстах ЗМІ; у виявленні ціннісних характеристик лінгвокультурного концепту UKRAINE в межах дискурсу ЗМІ.

Теоретична значимість дослідження полягає в тому, що його результати розвивають основні положення аксіологічної лінгвістики і лінгвокультурології стосовно лінгвокультурного концепту UKRAINE, розширюють відомості про базові концепти лінгвокультури.

Практична цінність виконаної роботи обумовлена тим, що її результати можуть використовуватися в лекційних курсах загального мовознавства, лінгвокультурології, лінгвокраїнознавства та теорії

міжкультурної комунікації, в спецкурсах і спецсемінарах з англійської лінгвокультури, а також в теорії і практиці викладання англійської мови.

Результати дослідження було обговорено та апробовано на засіданнях кафедри англійської філології та прикладної лінгвістики Херсонського державного університету. Результати дослідження висвітлено в одній одноосібній науковій публікації «Вербалізація концепту UKRAINE в англійськомовних ЗМІ (на матеріалі перекладів текстів ЗМІ українською мовою)» (Магістерські студії. Альманах. ХХ (20). Херсон: ХДУ, 2020)

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, а також з висновків, і списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ В ЛІНГВІСТИЦІ

1.1. Поняття лінгвокультурного концепту

Поняття «концепт» широко вживається в сучасній лінгвістиці. Об'єднуючи дисципліни, які вивчають «мову мислення», термін концепт є «парасольковим». Він «покриває» предметні області декількох наукових напрямків: когнітивної психології і когнітивної лінгвістики, а також лінгвокультурології [15, с.41].

Однак при будь-якому розумінні концепт як операційна одиниця думки – «це спосіб і результат квантифікації і категоризації знання, оскільки його об'єктом є ментальні сутності простору ознак характеру, утворення яких в значній мірі визначається формою абстрагування, модель якого задається самим концептом; тим самим він не тільки описує свій об'єкт, а й створює його» [15, с.41].

Загально визнано, що культурний концепт – багатовимірне ментальне утворення, в якому виділяються кілька якісно відмінних складових (шарів, вимірювань і ін.) [15, с. 80; 24, с. 129]. Розбіжності тут стосуються в основному кількості і характеру семантичних компонентів: «дискретна цілісність» концепту утворюється взаємодією «поняття», «образа» і «дії» [12, с.18]; в ньому виділяється понятійна сторона і «все, що робить його фактом культури» - етимологія, сучасні асоціації, оцінки [57, с. 41]; «ціннісна, образна і понятійна сторони» [24, с. 129]; понятійна складова, що відображає просторі ознак і дефініційну структуру концепту, образна складова, яка фіксує когнітивні метафори, що підтримують його в мовній свідомості, і значеннева складова, яка визначається місцем, яке займає ім'я концепту в мовній системі [24, с. 80].

Багатовимірність лінгвокультурного концепту співвідносна з його складністю, внутрішньою розчленованістю, що обумовлює його визначення через семантично нерозкладних ментальні утворення культурно-мовної середовища.

Лінгвокультурний концепт - завжди об'єкт порівняльного аналізу, який передбачає внутрішньомовні порівняння, при якому зіставляються вигляд і функціонування концепту в різних «галузях буття» - дискурсах (науковому, педагогічному, політичному, релігійному, поетичному та ін.) і сферах свідомості, а також міжмовне порівняння, засноване на зіставленні концептів різних мов [15, с. 45].

Однак відмінності в підходах до концепту існують, хоча вони в достатньою мірою умовні і пов'язані не стільки з загальними завданнями, скільки з технікою виділення об'єкта дослідження і методикою його опису. Так, наприклад, «лінгвокогнітологічні дослідження мають типологічну спрямованість і сфокусовані на виявленні загальних закономірностей у формуванні ментальних уявлень, тобто орієнтовані семасиологічно: від сенсу (концепту) до мови (засобів його вербалізації), тоді як лінгвокультурологічні дослідження фокусуються на вивченні специфічного в складі ментальних одиниць і спрямовані на накопичувальний опис відмінних семантичних ознак конкретних культурних концептів, тобто орієнтовані ономасиологічні: від імені концепту до сукупності номінованих їм смислів» [24, с. 129].

Лінгвокультурний концепт відрізняється від інших одиниць, використовуваних в лінгвокультурології, своєю ментальною природою.

Якщо пропонована Є. М. Верещагіним і В. Г. Костомаровим логоепістема [15] є елементом значення слова і локалізується в мові, а введена В.Г. Воркачевим лінгвокультурема [15] «визначається як одиниця межривнева, тобто не має певної локалізації, то концепт знаходиться в свідомості. Саме в свідомості здійснюється взаємодія мови і культури, тому будь-яке лінгвокультурологічне дослідження є

одночасно і когнітивним. Лінгвокультурний концепт - умовна ментальна одиниця, використовувана в комплексному вивченні мови, свідомості і культури. Співвідношення лінгвокультурного концепту з трьома названими сферами може бути сформульовано таким чином» [15]:

1) свідомість - область перебування концепту (концепт локалізована в свідомості);

2) культура детермінує концепт (тобто концепт - ментальна проекція елементів культури);

3) мова і / або мова - сфери, в яких концепт опредметнюється [15, с. 77].

Слід зазначити, що ця схема відносна в силу певних причин. Перш за все складності співвіднесення феноменів «мова» і «культура»: мова є одночасно і частиною культури, і зовнішнім для неї фактором. Як зазначає В.Н.Топоров, існує, з одного боку, «Мова як основа культури, її будівельний матеріал, деміург найістотніших її частин, що зумовлює деякі важливі параметри культури, з іншого, імперативи культури, які створюють специфічні форми вживання, визначають функціональні рамки і фіксують в ньому відкладення культури, що охоплюють в широкій перспективі всю мову» [цит. за: 17, с. 17].

Крім того, необхідно враховувати наявність двостороннього зв'язку між мовою і свідомістю (категорії свідомості реалізуються в мовних категоріях і одночасно детермінуються ними).

«Лінгвокультурний концепт виділяється серед інших ментальних одиниць, використовуваних в різних областях науки (наприклад, когнітивний концепт, фрейм, сценарій, скрипт, поняття, образ, архетип, гештальт, стереотип), акцентуалізація ціннісного елемента. Центром концепту завжди є цінність, оскільки він служить дослідженню культури, а в основі культури лежить саме ціннісний принцип» [24, с. 11].

Цінності тісно пов'язані зі здатністю людини до створення глобальних суспільних ідеалів. Таким чином, культура завжди спрямована на будь-якої ідеал, а саме на ідеал спільноти, що виходить за індивідуальні рамки [52, с. 259-260]. Цінності, а отже, і містять їх концепти є, по суті справи, відображенням окремих аспектів таких ідеалів. Ці ідеали можуть рефлексувати широкими масами носіїв даної культури, але можуть і не піддаватися рефлексії. Так, наприклад, концепти «Третій Рим», «Світова революція», «ринкові відносини» відображають ідеали, властиві різним періодам вітчизняної історії.

Концепти ж ДУША, ЖУРБА і ДОЛЯ, які А.Вежбіцкая вважає найбільш повно відображають особливості національного характеру, пов'язані з масово несвідомими і експліцитно не вираження ціннісними домінантами культури [13, с. 33]. Б.Парисгін зазначає, що в існуючій в суспільстві системі цінностей слід розрізняти цінності, культивовані офіційно, що знаходяться в розпорядженні держави розгалуженої системи засобів, і цінності, які функціонують лише на рівні буденної свідомості [40, с. 124]. Оскільки одним з фундаментальних властивостей культури є її інтегративність, що реалізується в тенденції елементів культури утворювати узгоджене і нерозривно пов'язане ціле, то можна говорити про наявність системних зв'язків між всіма експліцитно або імпліцитно, офіційно або неофіційно функціонуючими в даній культурі ідеалами, що виражаються лінгвокультурними концептами.

Концепт – багатовимірна інтегруюча евристична категорія. Крім уже названої ціннісної складової в ньому виділяються понятійна і образна.

Понятійна складова формується фактуальною інформацією про реальний або уявний об'єкт, який слугує основою для утворення концепту. Поняття - підсумок пізнання предмета, явища [25, с.456]. Описати понятійну складову концепту класично, через перерахування дефініційних ознак, виявляється неможливим, і тоді її тлумачать

апофатично, через заперечення [46, с.76], тобто визначають, що в змісті концепту не є образним, не пов'язане з місцем імені концепту в лексичній системі мови та ін. Понятійну складову лінгвокультурного концепту утворюють різнотипові семантичні ознаки: дефініційні / дистинктивні, відрізняють його від суміжних концептів; есенціальні / сутнісні, формують його концептуальні «фацети»; імплікативні, що виводяться з дефініційного; енциклопедично – дефініційного, надлишкові та ін. [15, с. 49-50].

Відзначимо, що на відміну від інших елементів лінгвокультурного концепту понятійна складова завжди рефлектується носієм культури. Визначальним в семантиці лінгвокультурного концепту може вважатися асоціативний компонент у формі образно-метафоричних конотацій, або прецедентних зв'язків. Включення до складу концепту образної складової (типового уявлення, гештальту, прототипу, стереотипу, символу тощо.) Дозволяє відрізнити його від поняття, позбавленого наочності [15, с. 54-57]. Більш того, «конотації», відображені, в невольній сполучуваності імені концепту, можуть якраз розкривати його етнокультурну специфіку [55, с. 285].

Втілюючи концепт в слові, образна складова концепту може «сублімуватися» до символу [15, с. 107].

Однак не слід вважати, що образ висловлює в основному одиничне, а поняття - загальне. Образні уявлення через прототипну категоризацію дійсності також служать цілям узагальнення. Люди формують конкретний або абстрактний уявний образ предметів, що належить деякій категорії [18, с.144].

У більш широкому сенсі «структуру лінгвокультурного концепту можна представити у вигляді кола, в центрі якого лежить основне поняття – ядро концепту, а на периферії знаходиться все те, що привнесено культурою, традиціями, народним і особистим досвідом. Ядро концепта – це код образу універсального предметного коду і

базовий шар. Периферію концепту становить інтерпретаційне поле концепту. Чітких кордонів концепт не має в міру віддалення від ядра відбувається поступове згасання асоціацій. Мовна одиниця, яка актуалізує центральну точку концепту, служить ім'ям концепту» [41, с. 97].

Лінгвокультурний концепт як багатовимірне ментальне утворення існує в індивідуальній і колективній свідомості. Будь-які елементи, відсутні в свідомості даного індивіда / групи, в структуру концепту даного індивіда / групи включатися не можуть. В цьому сенсі І.А.Стернін виділяє шари концепту, які слід розглядати як окремі концепти різного об'єму, а не як компоненти єдиного утворення. «Активний шар (основна актуальна ознака, відома кожному носієві культури і значима для нього) входить в загальнонаціональний концепт. Пасивні шари (додаткові ознаки, актуальні для окремих груп носіїв культури) належать концептосфера окремих субкультур. Внутрішня форма концепту (не усвідомлюється в повсякденному житті, відома лише фахівцям, але визначає зовнішню, знакову форму вираження концептів) для більшості носіїв культури є не частиною концепту, а одним з його культурних елементів, що детермінують його» [47, с. 41-42]. Індивідуальні концепти є «багатшими і різноманітнішими, ніж будь-які колективні, оскільки колективна свідомість і колективний досвід є не що інше, як умовне, що виробляється від свідомості і досвіду окремих індивідів, що входять в колектив. Похідна ця утворюється шляхом редукції всього унікального в персональному досвіді і підсумовується збігами» [47, с. 41-42].

Викладені вище постулати щодо структури лінгвокультурного концепту говорять про те, що багатовимірність лінгвокультурного концепту передбачає необхідність побудови більш ніж однієї дослідницької моделі для адекватного вивчення властивостей даного феномена. У нашій роботі приймаємо за основу модель взаємодію

способів пізнання, засновану на тріаді – понятійний, образний і ціннісний елементи в структурі концепту. Саме таке поєднання дозволяє найбільш повно описати лінгвокультурний концепт UKRAINE і виявити специфіку національно-культурного подання даного концепту як лінгвокультурологічної одиниці. Для досягнення цілей і завдань, поставлених в даному дослідженні, необхідно вдаватися до певних методів дослідження концептів.

1.2. Методи дослідження концептів

1.2.1. Концептуальний аналіз як метод дослідження концепту

Будучи феноменом розумовим, лінгвокультурний концепт потребує особливих методів дослідження, яким постає концептуальний аналіз. У сучасній лінгвістиці концептуальний аналіз не має однозначного тлумачення: він може позначати і аналіз концептів, і певний спосіб дослідження, а саме аналіз за допомогою концептів або аналіз, який має своїми граничними одиницями концепти, на відміну, наприклад, від елементарних семантичних ознак в компонентному аналізі [27, с.117].

О.С.Кубрякова зазначає відмінності і в самій процедурі концептуального аналізу, і в арсеналі методів дослідження, і в результатах досліджень, стверджуючи, що концептуальний аналіз - це не якийсь певний метод (спосіб, техніка) експлікації концептів і шляхи досягнення концептуального аналізу виявляються різними [29, с. 3].

Концептуальний аналіз став можливий після визнання концепту багатокомпонентною і багат шаровою структурою. Його метою є виявлення парадигми значущих концептів і опис їх концептосфери, тобто тих компонентів, які складають ментальне поле концепту.

Об'єктом концептуального аналізу є смисли, які передаються окремими словами, словосполученнями і їх реалізаціями у вигляді конкретних висловлювань, а також окремими текстами і цілими творами. Зіставлення всіх мовних засобів репрезентації концепту в системі мови і мовлення дозволяє виявити основний зміст концепту.

В даний час існує декілька методик концептуального аналізу, які активно використовуються в дослідженні лексики і фразеології. Р.М.Фрумкіна виділяє чотири типи прийомів для проведення концептуального аналізу: перші два з них можна позначити як інтерпретацію сенсу концептів (як правило, це складні ментальні концепти типу ДУМКА, ЗНАННЯ) із залученням життєвого досвіду автора і уявного читача; третій являє собою запис тлумачення концепту на семантичній метамові; четвертий пов'язаний з аналізом концепту культури шляхом посилання на фахівців в певній області (історія, географія і т.п.) [51, с. 32 - 35].

Інший метод концептуального аналізу, відомий як «розчленоване визначення» концептів, пропонує С.Е.Нікітіна. На її думку, семантичний опис концептів може бути здійснено через вказівку їх зв'язків з іншими концептами тієї ж культури. Пишучи про ставлення досліджуваного слова до іншого слова, пов'язаного з ним парадигматично або синтагматично, ми отримуємо часткове тлумачення слів, що нас цікавлять. Сума всіх часткових тлумачень і буде досить повним семантичним описом концепту [42, с. 118 - 120].

Цікавий, на наш погляд, метод концептуального аналізу абстрактних іменників [55]. Він включає в себе дослідження сполучуваності абстрактного імені з описовими дієсловами і дескриптивними прикметниками, а також аналіз асоціативного поля даного імені. На думку Л.О.Чернейко, зміст концепту включає в себе зміст поняття і всю безліч конотативних елементів імені, що проявляються в його сполучуваності, тому сполучуваність абстрактного

імені – це вищий прояв глибинних, асоціативних контурів концепту, що складаються з імпліцитних субстантивних лексичних параметрів. У виявленні цих параметрів і полягає тактика концептуального аналізу абстрактного імені.

Стратегія ж полягає в описі структури мовного значення, тобто уявлень носіїв мови, прихованих в імені і розкриваються в його сполучуваності. Таким чином, ознаки концепту виводяться з узуальної, метафоричної сполучуваності імені з предикатами [55, с. 100].

Концептуальна методика є по суті тексто-орієнтованою. Лінгвокультурний концепт як культурно-семіотичний феномен володіє текстотвірним потенціалом, розглядається як згорнутий текст, який розуміється у вигляді упорядкованої семіотичної єдності [38, с. 10]. При цьому здійснення концептів в мові в першу чергу здійснюється за допомогою слів з опорою на їх значення. Найбільш розроблену модель концептуального аналізу тексту пропонує Л.Г.Бабенко, пов'язуючи це з виявленням і інтерпретацією базових концептів (або концепту) того чи іншого літературного твору.

У художньому тексті концепт формується на синтагматичній основі, має внутрішньотекстову природу, концептуальний простір тексту формується на високому рівні абстракції - на основі зближення загальних ознак концептів, що репрезентується на поверхневому рівні тексту словами і реченнями однієї семантичної області, що обумовлює і визначає цілісність концептосфери тексту. Ключовий концепт є ядром авторської художньої картини світу, втіленої в окремому тексті або в сукупності текстів одного автора. Велике значення для формування концепту мають повторювані в тексті слова (лексичні домінанти). Тлумачення концептів і концептосфери криється в семантичному просторі близьких за змістом груп слів (тематичних, семантичних) і в типовому наборі істотних семантичних ознак [8, с. 107].

Отже, схема аналізу концептуального простору тексту має такий вигляд:

1) виділення речень, важливих для формування концептуального простору тексту;

2) аналіз семантики заголовка і його семантичного радіусу в тексті;

3) виявлення повторюваних слів, пов'язаних парадигматично і синтагматично з ключовими словами, визначення ключового слова тексту - лексичного репрезентанта текстового концепту;

4) аналіз лексичного складу тексту з метою виявлення слів однієї тематичної області з різним ступенем експресивності;

5) опис концептосфери тексту (сукупності текстів одного автора), що передбачає узагальнення всіх контекстів, в яких вживаються ключові слова - носії концептуального сенсу, з метою виявлення характерних властивостей концепту: його атрибутів, предикатів, асоціацій, в тому числі образних;

6) моделювання структури концептосфери, тобто виділення в ній ядра (базової когнітивно-пропозиційної структури), приядерної зони (основних лексико-фразеологічних репрезентацій), найближчій периферії (номинативно суміщених і асоціативно-образних репрезентацій) і подальшої периферії (суб'єктно-модальних смислів).

Процедура семантичного виведення абстрактного імені-репрезентанта текстового концепту спирається на узагальнення результатів аналізу, отриманих на перших п'яти його етапах [8, с.111]. Таким чином, зазначений автор в рамках розробленої ним методики пропонує не тільки проводити аналіз сполучуваності лексики, репрезентує концепт, але і наочно репрезентувати структуру концепту шляхом узагальнення його істотних властивостей, що повторюються в його лексичних, фразеологічних і текстових реалізаціях.

Метод концептуального аналізу заснований на використанні різних прийомів виявлення концептів і їх характеристик, спочатку вибирається ключове слово - ім'я концепту, а потім над ним проводяться всі наступні процедури. В.Б.Гольдберг вважає, що більш точним є назва не концептуальний, а лінгвоконцептуальний або лінгвокогнітивний аналіз, відповідно до якого дослідження допускає два підходи. Перший спрямований від обраного концепту до мовних засобів його вираження і на базі їх аналізу до реконструкції характеристик концепту; другий - від обраного ключового слова, його семантики, контекстів його вживання до реконструкції на базі цих даних досліджуваного концепту. Ці підходи доповнюють один одного і тому досить часто в дослідженнях вони використовуються разом [17, с. 46 - 49]. Отже, в процесі концептуального аналізу можливо:

1. Базуватися на компонентному аналізі, що включає аналіз системних значень і контекстуальних вживань слів, їх сполучуваності, логічного аналізу охоплюють ними денотатів. При цьому аналіз сем різного типу дозволяє виокремити концептуальні ознаки, утворюють зміст концепту.

2. Співвідносити мовні дані з іншими досвідченими даними, розглядати лінгвістичний матеріал на широкому тлі культурологічного і психологічного плану [29, с. 95].

3. Використовувати метод аналізу словникових тлумачень, заснований на уявленні про те, що в слові і його дефініції фіксуються результати когнітивних зусиль людського розуму. Словникове тлумачення надає можливість побачити характер позначеного словом концепту, виявити когнітивну структуру лексеми. концепти виводяться по набору сем, що становлять семему, який виявляється в лексикографічному тлумаченні слова [10, с. 31-42].

4. Описувати структуру концепту в термінах ядра і периферії. До ядра будуть ставитися прототипові шари з найбільшою наочною

конкретністю, первинні, найбільш яскраві образи; більше абстрактні ознаки складуть периферію концепту. Периферійний статус тієї чи іншої концептуальної ознаки зовсім не свідчить про його малозначимість в полі концепту, статус ознаки вказує на міру його віддаленості від ядра за ступенем конкретності і наочності образного уявлення [41, с. 60]. Наприклад, лінгвокультурний концепт UKRAINE можна описати як польову структуру: ядром концепту будуть вважатися концептуальний сенс «територія» і «країна, держава», а периферією - сукупність похідних смислів, пов'язаних прототиповим значенням. Дослідження концепту з позиції польової структури представляється перспективним, оскільки в даному випадку можливо виявити семантичні ознаки змісту концепту (при цьому представляється можливим виділення ціннісної, образної і понятійної складових концепту).

5. Розглядати способи мовного вираження концептів і реконструювати структуру концептів і фрагментів, що стоять за ними, мовну картину світу за допомогою мовних і культурних даних [44, с.22].

6. Синхронно досліджувати репрезентації концепту в лексико-семантичних системах мов, доповнюючи по можливості аналізом результатів асоціативних експериментів і вивченням дискурсивного функціонування слів, є лексичними репрезентації концепту. Такий аналіз дозволяє побачити, який зміст вкладають носії тієї чи іншої мови в поняття, і виявити зв'язки, що існують в концептуальній системі носіїв мови (взаємодія аналізованого концепту з іншими концептами) [27, с. 23].

7. Вивчати концепт як центральну одиницю культури через етимологічний аналіз слів [25, с. 6].

8. Зіставляти на міжмовному рівні лінгвокультурні концепти, так як в цьому випадку можливо мапування відповідних лексичних і фразеологічних груп, порівняння ціннісних суджень, обумовлених стереотипами поведінки. Експліцитно або імпліцитно концепт – завжди

об'єкт порівняльного аналізу, який передбачає порівняння, внутрішньомовна і міжмовна [14, с. 41].

Отже, концептуальний аналіз пропонує різні способи мовної апеляції до будь-якого лінгвокультурного концепту. Один і той же концепт можна розглянути за допомогою мовних одиниць різних рівнів: лексем, фразеологізмів, речень.

В останні роки намітилася тенденція до виділення особливого виду концептуального аналізу - лінгвокультурологічного (В. Н. Телія, Е.А.Покровська, А.В.Аббякая, С.Г.Воркачев, В.І.Карасік і ін.), який має ряд особливостей.

1.2.2. Лінгвокультурологічний аналіз як особливий вид концептуального аналізу

Лінгвокультурний концепт як єдність понятійної, образної та знакової складових набуває статусу об'єкта лінгвістичного аналізу саме завдяки понятійному компоненту, присутність якого в семантиці відокремлює лінгвокультурологічне розуміння концепту від логічного, атематичного та семіотичного. Метою лінгвокультурологічного аналізу є опис структури лінгвокультурного концепту, його лінгвокультурної специфіки і визначення його значимості для мовної картини світу конкретної культурної спільності.

У сучасній лінгвістиці методика лінгвокультурологічного аналізу знаходиться поки в стадії розробки. Однак вже існують методики аналізу фразеологізмів [49], слів-міфологем [46] і синтаксичних структур [39].

Основною метою лінгвокультурологічного аналізу фразеологічних одиниць, на думку В.Н. Телії, є виявлення і опис культурно-національних конотацій, узуально супроводжуваних значення в формі образних асоціацій, з еталонами, стереотипами і іншими культурними

знаками, які співвідносяться один з одним за допомогою когнітивних процедур, які надають цим конотаціям осмислення [49, с. 308].

В рамках лінгвокультурологічного підходу національно культурна своєрідність фразеологізмів бачиться в тому, що вони містять в собі комплекс уявлень носіїв мови про той чи інший ідеал, стереотип, концепт національної культури. Аналіз фразеологізму, будь-яким чином вказує на певне поняття духовної культури, виявляє національно-культурну конотацію аналізованого поняття, аналіз сукупності подібних фразеологізмів дає повну картину досліджуваного концепту у фразеологічній картині світу.

Однак методу компонентного аналізу недостатньо для лінгвокультурологічного вивчення фразеологізмів. Для того щоб виявити лінгвокультурні конотації згустків духовної культури, необхідні когнітивні процедури. Отже, основні методологічні установки лінгвокультурологічного аналізу фразеологізмів і метамовних засобів, що використовуються в ньому, тісно і органічно переплетені з методами і прийомами етнолінгвістики.

Інший варіант методу лінгвокультурологічного аналізу був запропонований в роботі [42]. Він полягає у виявленні паралелей між принципами, на яких будується парадигма культури, і тенденціями синтаксичного розвитку, які ними обумовлені; між механізмами створення експресії в новому мистецтві ХХ століття і новим, актуалізується типом художньої прози.

Метод лінгвокультурологічного аналізу слів-міфологем, об'єднує в собі існуючі методики концептуального аналізу в такій послідовності:

- 1) проведення етимологічного аналізу з метою виявлення внутрішньої форми - слова-міфологеми;

- 2) виділення змістовного мінімуму концепту, здійснюване на базі словникових дефініцій слова-міфологеми, аналізу повсякденних контекстів вживання, що включають прислів'я, приказки, повір'я,

записані фрагменти розмовної мови, телепередач, цитати з художньої літератури та публіцистики, а також результати анкетування носіїв російської мови та іноземних респондентів, що дозволяє виявити актуалізуються семантичні ознаки, асоціації та конотації;

3) визначення місця виявленого слова-концепту в досліджуваному корпусі слів-міфологем;

4) виявлення синтагматичних зв'язків слова-міфологеми в мові; специфіка цього методу аналізу слів-міфологем полягає в встановленні їх рольових функцій через мовні дані;

5) аналіз дериваційних зв'язків слова-міфологеми, що показує значимість концепту у відповідному фрагменті мовної картини світу [53, с. 74-76].

Отже, розглянувши існуючі на даний момент методики лінгвокультурологічного аналізу, ми визнали, що при вивченні лінгвокультурного концепту UKRAINE, доцільно застосовувати синтез існуючих методик, а облік екстралінгвістичних чинників дозволить виявити національно-культурну специфіку даного концепту.

На цій основі нами розроблена наступна процедура лінгвокультурологічного аналізу концепту UKRAINE:

1. Аналіз словникових дефініцій піддаються визначення імені концепту по великому числу словників різного типу (тлумачних, ідеографічних, енциклопедичних); на базі цих тлумачень семема представляється як ряд семантичних ознак, сем, які, актуалізуючи у безлічі контекстів, стають концептуальними ознаками, формують понятійну основу лінгвокультурного концепту UKRAINE.

2. Для виявлення подібних репрезентацій лінгвокультурного концепту аналізується метафорична сполучуваність слів-репрезентантів концепту UKRAINE; таким способом виводяться концептуальні метафори досліджуваного концепту.

3. Методом інтерпретаційного аналізу виявляється ціннісна складова концепту, описується національно-культурне розуміння країни в англійській мовній картині світу.

РОЗДІЛ 2

ОБ'ЄКТИВАЦІЯ КОНЦЕПТУ UKRAINE В АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ТЕКСТАХ ЗМІ

2.1. Вербалізація субконцепту COUNTRY

2.1.1. Понятійно-змістова складова лінгвокультурного субконцепту COUNTRY

На думку більшості дослідників (В.І.Карасік, С.Г.Воркачев, Г.Г.Слишкін, С.Х.Ляпін і ін.), в семантиці лінгвокультурного концепту як «багатовимірного ідеалізованого формоутворення» виділяється перш за все понятійний компонент. Понятійно-змістові ознаки концепту виявляються на основі аналізу дефініцій номінантів концепту, представлених в тлумачних словниках. Необхідність дослідження словникових тлумачень пояснюється тим, що в результаті аналізу словникової статті можна отримати як велику лінгвістичну, так і загальнокультурну інформацію.

Словникова стаття є самостійним типом тексту, володіє специфічною структурою і змістом. В.І.Карасік справедливо зазначає, що словникова стаття вербально фіксує «алфавіт ідей», біографічні дані того чи іншого поняття, розумових утворень і, отже, в цілому і історію розвитку людської цивілізації. Саме в словникових статтях в стислому, концентрованому вигляді представлені результати освоєння носіями того чи іншого етносу об'єктивного і суб'єктивного світу [22, с. 173].

Тлумачення значення слова здійснюється в словникової статті, яка складається з двох вузлових частин – власне дефініційної та ілюстративної, визначає обсяг і зміст поняття, дає контексти вживання мовної одиниці, що виражає поняття, і тим самим розкриває сутність концепту (понятійний, образний і ціннісний компоненти). Отже, в

словниковій статті як специфічному типі тексту згорнута інформація як про саме поняття, так і про його оцінку, розуміння носіями мови. Відзначимо, що ілюстративний матеріал пропонує додаткову характеристику смислових особливостей поняття і допомагає зрозуміти способи вживання слова в мові [Кодухов, 1987: 200]. Ілюстративна частина словникової статті має особливу культурну значимість в навчальному типі словника. Від того, наскільки вона повно і глибоко розкриває зміст визначає концепт.

Цілком природно, що далеко не кожна словникова стаття задовільно описує те чи інше явище. Якість лексикографічної репрезентації залежить від безлічі факторів: мети, завдань, типу, обсягу словника, дослідницького таланту його упорядника і т.п. [25, с. 173].

Таким чином, аналіз словникових тлумачень ключового слова концепту дає важливу з точки зору лінгвокультурології інформацію для дослідника. У цих визначеннях сконцентровані найважливіші характеристики концепту, особливо його ядерної частини. Крім того, простеживши шляху розвитку значень багатозначного слова, можна виявити структуру відповідного концепту. Словникових дефініції лексичної одиниці «*country*» по складаються даними авторитетних тлумачних словників сучасної англійської мови з метою визначення мовної фіксації і ознакової структури лінгвокультурного концепту UKRAINE, субконцептом якого є концепт COUNTRY.

Country - багатозначне слово, у якого в різних словниках виділяють від трьох до чотирнадцяти значень. У сучасному словнику «Longman Dictionary of the English Language and Culture» (LDELС) лексема *country* має таке тлумачення:

1. «*An area of land that is a nation, especially considered together with its population, political organization, industry*».

У своєму першому номінативному значенні лексема *country* визначається як «*територія, країна, держава, які мають своїм*

населенням, мають свою політичну систему і промисловість». Виділяються такі ознаки: 1) місцевість, територія; 2) країна / держава; 3) народ, населення; 4) політична система влади; 5) промисловість.

Оскільки, як зазначалося вище, для лінгвокультурологічного аналізу важливі мовні ілюстрації ключового слова, розглянемо значення цієї лексеми на наступних ілюстраційні прикладах:

Portugal is a smaller country than Spain (ознака - територія країни, має певні географічні кордони).

Bulgaria used to be a socialist country (ознака - країна з певною політичною системою влади).

England is my native country (ознака - батьківщина / батьківщину, країна походження).

The world's major oil-producing countries (ознака - країна розуміється як головний виробник в будь-якій галузі промисловості).

Several countries were represented at the conference (ознака - країна в особі представника).

2. З аналізу другого номінативного значення лексеми *country* в розглянутої словникової статті «*the land outside cities and towns; land used for farming or left unused*» слід, що ця лексема визначається як 1) периферія, провінція; 2) земля (грунт), яку можна (не) обробляти.

Розглянемо ілюстрацію даної лексеми у прикладі: *We're going to have a day in the country tomorrow* (ознака - місцевість, куди людина може поїхати, щоб відпочити).

3. Третє номінативне значення «*land with a special nature or character*» дана словникова стаття визначає як «земля, грунт, що відрізняється будь-якою природною властивістю». Наприклад: *This is a foxhunting country* (ознака - місцевість, де можна полювати на лисицю). *Good farming country* (ознака - земля (грунт), сприятлива для заняття сільським господарством).

Далі в даному тлумачному словнику з лексемою «country» наводяться стійкі поєднання. Вираз *go to the country*, заснований на метафоричному перенесенні основного значення і визначається як «розпустити парламент і призначити нові вибори».

Наприклад:

If they're defeated in Parliament the government will go to the country.

Таким чином, в словнику «Longman Dictionary of the English Language and Culture» виділяються наступні значення лексеми *country*:

- 1) місцевість, територія;
- 2) політико-географічна територія;
- 3) країна / держава;
- 4) країна як виробник будь-якої промисловості;
- 5) народ, населення;
- 6) периферія, провінція;
- 7) земля (грунт), яку можна (не) обробляти;
- 8) земля (грунт), що відрізняється будь-яким природним властивістю.

Розглянемо тлумачення лексеми *country* в словнику «Collins COBUILD English Dictionary» (CCOBUILDED).

У першому номінативному значенні «*one of the political and economic units of the world which has its own government, people, language*» країна розуміється як

- 1) одна з політичних і економічних територій світу;
- 2) лінгвокультурний територія, на якій проживає певне населення:

The level of unemployment in this country is too high (ознака – країна розглядається як соціально-економічна територія).

У другому номінативному значенні «*the area of land with definite boundaries which is occupied by a particular country*» визначається як «Територія землі з точними / визначеними межами, яку займають жителі країни (населення)», тобто країна розглядається в географічному відношенні. Лексема, що аналізується ілюструється наступним

прикладом: *Forests cover about one third of the country* (ознака – територія країни, певні межі якої займає ліс).

Наступне значення «*means the people who live in a particular country*» розуміється як «жителі країни, народ / населення, які проживають на певній території». Розглянемо приклад, який ілюструє дане значення лексеми: *The President has well over sixty per cent of the country believing he is doing a good job* (ознака - народ (населення) країни висловилося на підтримку президента).

Четверте значення лексеми *country* представлено тлумаченням «*the country is also land which is away from towns and cities, including land used for farming*». Наведемо приклад: *We live in the country* (ознака - сільська місцевість).

У п'ятому номінативному значенні лексема *country* тлумачиться як:

1) *an area of land which has particular characteristics or which is suitable for a particular purpose;*

2) *an area of land which is connected with a particular person (for example with a writer).*

На наш погляд, в цьому значенні словник зазначає ціннісний компонент лексеми *country*, тобто країна характеризується як

1) «певна місцевість, територія, що має будь-які відмінні риси або придатна для певних особливих цілей»;

2) «місцевість, територія, яка асоціюється з певною прикметною особистістю»: *This is not the best camping country* (ознака - місцевість, не сама сприятлива для кемпінгу).

Таким чином, в словнику виділяються такі значення лексеми *country*:

1) політична і економічна територія;

2) територія з певними географічними кордонами;

3) лінгвокультурний територія;

- 4) жителі країни, (народо) населення;
- 5) сільська місцевість, село;
- 6) місцевість, територія, відома будь-якої продукцією, видом діяльності, помітною особистістю і т.д.

2.1.2. Образна складова субконцепту COUNTRY

Досліджуючи мовну картину світу у різних народів, неминуче стикаєшся з семантичною організацією їх мовної здатності, зокрема, в механізмах зберігання лексичної інформації. У сучасній гуманітарній науці дуже багато вчених-лінгвістів вважають, що концептуальне осмислення категорій культури індивідом, як і його моніторинг у вигляді мовних реалізацій цього процесу, знаходить своє втілення в системі образів, тобто містить в собі подібну складову (В.І.Карасік, С.Г.Воркачев).

Образна складова концепту виділяється як окремий компонент, так як «понятійне ядро концепту, як ядро комети, оточене газовою хмарою різних образних асоціацій, *forcement* коннотативних і метафоричних» [25, с. 89]. Коннотативних, оскільки вони становлять різницю між обсягами логічного поняття і уявлень про клас предметів, їх ставлення до денотативної частини концепту значною мірою випадково, а їх присутність в його семантиці обумовлене швидше «капризом етноса».

Метафоричних, оскільки метафора - це єдиний спосіб втілити в чуттєвому образі безтілесну і важкозбагненну абстракцію.

Можна стверджувати, що в разі концепту метафора є наочним моделюванням сутностей. Отже, образна складова, яка є, по суті, своєрідною «нішею» для акумуляції світобачення народу, відправляє нас до «коннотацій» абстрактних іменників, тим самим допомагаючи скласти і зіставити специфічні образні картини мовних спільнот. Для того щоб зрозуміти, що стоїть за об'єктивізацією мовною особистістю

навколишнього світу, варто досліджувати цей світ чуттєвих образів, що становлять образну, метафоричну компоненту концепту.

Метафора як феномен мови и культури Вже понад два століття знаходиться в центрі уваги вчених-мовознавців. Існує багато досліджень, що спеціально розглядають метафоричність мислення (Д. Віко, Ф. Ніцше, М.Бірдслі, Х.Ортега-і-Гассет, М.Блек, М.Осборн и інші дослідники), так само як и термінів для позначення метафоричних значень, які образно представляють ту чи іншу денотативну (понятійну) сферу: «концептуальна метафора», «базисная метафора» [31], «Образ-схема» [31], «модель регулярної багатозначності» та інші. Всі ці терміни мають різну внутрішню форму, яка акцентує власне лінгвістичний, загальнофілологічний, психологічний або когнітивні аспекти даного явища, відображають традиції різних наукових шкіл и напрямків.

У сучасній лінгвістиці кожен новий напрямок пропонує своє розуміння сутності і свої уявлення про функції метафори, свої методики вивчення окремих метафор, типів метафор і метафоричних моделей. Однак для лінгвістичної науки кінця ХХ -початку ХХІ століття особливо значущими виявилися уявлення про концептуальні метафори (метафоричної моделі) як про засіб пізнання і пояснення дійсності.

Теоретичною основою пропонованого нижче опису закономірностей метафоричного моделювання лінгвокультурного концепту UKRAINE стала визнана у світовій науці теорія концептуальної метафори, що виникла в США як сучасний напрямок когнітивної лінгвістики, основоположниками якого були Дж. Лакофф і М. Джонсон.

Відповідно до теорії концептуальної метафори в основі метафоризації лежить процес взаємодії між структурами знань двох концептуальних доменів - сфери-джерела (source domain) і сфери-мішені (target domain). В результаті односпрямованої метафоричної проєкції

(metaphorical mapping) зі сфери-джерела в сферу-мішень сформувалися в результаті досвіду взаємодії людини з навколишнім світом елементи сфери-джерела структурують менш зрозумілу концептуальну сферу-мішень, що становить сутність когнітивного потенціалу метафори. Базовим джерелом знань, складових концептуальні домени, є досвід безпосередньої взаємодії людини з навколишнім світом, причому діяхронічно первинним є фізичний досвід, який організовує категорію дійсності у вигляді простих когнітивних структур - «схем образів». Метафорична проекція здійснюється не тільки між окремими елементами двох структур знань, а й між цілими структурами концептуальних доменів.

Припущення про те, що при метафоричній проекції в сфері-мішені частково зберігається структура сфери-джерела, отримало назву гіпотези інваріантності (Invariance Hypothesis). Завдяки цій властивості стають можливими метафоричні слідства (entailments), які в метафоричному вираженні експліцитно не виражені, але виводяться на основі фреймового знання [31, с. 9-10]. Таким чином, когнітивна топологія сфери-джерела в деякій мірі визначає спосіб осмислення сфери-мішені і може служити основою для прийняття рішень і дії.

У типології, розробленій американськими дослідниками, концептуальні (конвенційні) метафори поділяються на три основні групи: структурні, онтологічні та орієнтаційні. В структурних метафорах когнітивна топологія сфери-мішені є моделлю для осмислення сфери-мішені, онтологічні метафори категоризує абстрактні сутності шляхом окреслення їх кордонів в просторі або за допомогою персоніфікації, орієнтаційні метафори відображають опозиції, в яких зафіксовано наш досвід просторової орієнтації в світі.

Пізнавальний механізм, заснований на метафорі, діє в найрізноманітніших сферах людської діяльності. Країна не є грошовою одиницею, засобом масової інформації, національним характером,

однак, назвавши її так само, ми сприймаємо сутність держави через метафорику грошової одиниці, засоби масової інформації, національного характеру, пам'яток і т.д. На думку Дж.Лакоффа, ми не тільки осмислюємо і вербалізуємо один концепт в термінах іншого, більш конкретного або знайомого, але і діємо за тими ж самими принципами.

Отже, видається, що в нашій роботі при аналізі образної складової лінгвокультурного концепту UKRAINE вихідними по відношенню до моделювання метафоричних значень різних типів є такі теоретичні положення:

1. Мовна метафора заснована на уявленні про конкретній сфері дійсності.

2. Метафора системна в понятійній сфері. Сутність метафоризації полягає в перенесенні цілих концептуальних матриць, а не окремих ядерних значень, тому що мислення системно, а значить, і метафори теж системні.

3. У метафорі взаємопов'язані культура, семантика і пізнання.

4. При метафоризації спостерігається співвідношення мовних і понятійних сфер в порядку об'єднання навколо «метафор простору», «Метафор часу», «метафор каналу зв'язку», «метафор сутності», «Метафор субстанції», «метафор персоніфікації».

5. Референт співвідновиться таким чином, що виникає певним чином організована семантична концептуальна аномалія [52, с. 54].

Дослідження функціонування метафори має розглядатися в дискурсі, в тісному взаємозв'язку з умовами її виникнення та функціонування.

Country — територія

Виділення метафоричної моделі UKRAINE IS A TERRITORY засновано на тому факті, що країна в свідомості представників соціуму в першу чергу сприймається як географічний об'єкт. Зважаючи на це дану метафору можна пов'язувати з вживанням лексичних одиниць,

репрезентують лінгвокультурний концепт UKRAINE: з географічними і просторовими ознаками держави, а також з топонімами - назвами столиць / центрів і міст, які містять в своїй семантичній структурі інформацію про розташування / кордонах, психології та життєвому укладі населення.

Київ асоціюється з центром усієї виробленої в країні продукції: *Kyiv is important for products of all kinds including food, instrument engineering, electrical and electronic engineering, clothing, furniture and printing. It has some heavy engineering plants and several leading research establishments.*

У Києві зосереджені головні визначні пам'ятки країни: *... central Kyiv, where you will find all the museums, theatres, shops and restaurants you could wish for.*

Country - національний характер

Ця онтологічна метафора не поширена широко, проте дуже важлива, оскільки уособлює абстрактне поняття UKRAINE.

Абстрактне поняття втілюється в мові через зрозумілі образи, якими є тіло, процеси життєдіяльності і характер, вони стають найбільш близькими і зрозумілими людській свідомості, саме в них можна розглянути національний колорит.

При актуалізації даної метафори можна визначити значення країни у формуванні національного характеру. Так, географічне становище країни наділяє українців особливою якістю - вони люблять подорожувати: *"I think we like traveling because we are an European nation". ... and has made the Ukrainian race a sea -loving one.* Незважаючи на властиву українцям прозаїчність і практичність, вони глибоко і щиро люблять свою країну за природну красу і зелень її живоплотів: *The Ukrainian is at heart a great lover of nature, though he is supposed to be such a prosaic and practical person.*

2.2. Вербалізація субконцепту MAIDAN

Більшість дослідників сходяться на думці, що «майдан» - це порівняно новий політичний концепт. Широке поширення і використання даного концепту пов'язано з серією протестних акцій на території України: по-перше, з «Помаранчевою революцією» 2004-2005 рр.; по-друге, з «Революцією гідності» 2013-2014 рр.

За останнє десятиліття слово майдан практично не сходиться зі сторінок традиційних і соціальних медіа і досить часто стає засобом номінації подій, що мають революційний характер. Кожен викид політичної активності громадян тієї чи іншої країни знаходить відгук в різних засобах масової інформації, при цьому в переважній більшості випадків кожна нова акція протесту прямо або побічно порівнюється з подіями в Україні.

На думку І. А. Соболевої, концепт «майдан» є собою «новим квантом» соціальної свідомості, «особливим ментально-аксіологічним комплексом, що характеризує складну когнітивну організацію, що корелює зі свідомістю соціуму» [47, с. 168]. Аналізу концепту MAIDAN присвячено досить велику кількість наукових статей, в яких зроблена спроба за допомогою методів дослідження усвідомити сутність цього явища. Даний концепт часто використовується в процесі обміну інформацією, стає предметом обговорення [49, с. 47].

Складовою частиною лінгвістичного походження концепту є опис його номінативного поля, тобто «сукупність мовних засобів, які репрезентують концепт в певний період розвитку суспільства» [49, с. 47]. Розширення номінативного поля концепту, як правило, говорить про зростаючу роль даної ментальної одиниці для сучасного соціуму.

При розгляді питання про формування номінативного поля концепту ми спираємося на модель, запропоновану З. Д. Поповою та І.

А. Стерніним [49, с. 48]. Побудова номінативного поля концепту передбачає встановлення і описування сукупності мовних засобів, що використовуються для номінації концепту і його ознак [21, с. 191]. Відзначимо, що номінативне поле концепту неоднорідне, в його структурі виділяють як прямі номінації концепту, так і номінації його окремих ознак, що відображають зміст концепту і ставлення до нього в різних комунікативних ситуаціях. Таким чином, прийнято виділяти ядро і периферію номінативного поля [49, с. 48].

Для побудови ядра номінативного поля концепту необхідно виділити ключове слово - репрезентант, а також його синоніми, що функціонують в медіадискурсі. В рамках даного дослідження ключовим словом, що репрезентує концепт, є лексема *майдан*. Згідно із запропонованою З. Д. Поповою і І. А. Стерніним концепції, ядро номінативного поля буде встановлено шляхом аналізу контекстів, в яких функціонує досліджуваний концепт, тобто шляхом аналізу текстів англійськомовних ЗМІ. У зв'язку з вищесказаним нами будуть розглянуті синоніми, які номінують субконцепт MAIDAN, в тому числі індивідуально-авторські, okazionalnі і описові.

Початковим етапом аналізу номінативного поля концепту є опис семантики його основного репрезентанта, тобто лексеми *maidan*. Порівняємо тлумачення, представлені в ряді словникових статей.

У тлумачному словнику В. І. Даля дається таке тлумачення слова: «майдан - площа, місце, терені. «Семантичний словник» під редакцією Н. Ю. Шведової містить подібне в своїй основі тлумачення: «майдан – базарна площа, базар». Подібне визначення знаходимо в за редакцією А. П. Євгенєвої: «Майдан - площа, де проходять збори, мітинги, а також в торгові дні, базари.

Кожне з наведених тлумачень актуалізує значення *площа*, однак, крім закріпленого словникового значення, лексема майдан набуває нового значення в тестах, що відносяться до медійного та інтернет-

дискурсу. Даний факт відзначається в ряді лінгвістичних досліджень, наприклад в статті Ашраф М. вказується, що слово майдан поповнилося декількома політизованими значеннями: «натовп людей, цілеспрямовано виводяться на вулицю для досягнення політичних цілей», «засіб досягнення певних політичних цілей» [8, с. 67] . І. В. Нефедов налічує в своїй роботі шість значень слова майдан, які найбільш часто використовуються в інтернет-дискурсі: «учасники протестного руху, мітинг політичного характера», «політичний рух, соціальний переворот, бунт» [38, с. 79-80].

Контекстуальні синоніми лексеми *майдан*, отримані в результаті суцільної вибірки зі статей різних ЗМІ за період з 2004 по 2012 р, а також в результаті роботи з матеріалами газетного корпусу за аналогічний період, можна розділити на три групи відповідно до критерію оцінності мовних засобів:

1) синоніми, що володіють позитивною конотацією: *democratic revolution, non-violent revolution*;

2) нейтральні синоніми: *orange revolution, popular protest*;

3) синоніми, володіють негативною конотацією: *demagogic revolution, permanent revolution, ochlocracy, the holiday of disobedience, the revolution of the well-fed and creative, magic wand of western democracy*.

Окремо серед номінантів субконцепту MAIDAN слід виділити групу лексем: *maidanism; anti-maidan, avtomaydan*.

У статтях за період 2013-2018 рр. нами були виділені такі номінанти:

- 1) позитивні: *the guarantor of the implementation of the Constitution of Ukraine, the system of power control*;
- 2) нейтральні: *dignity, European revolution, popular protest, indefinite protest, Ukrainian national revolution, revolution of integrity*;

- 3) негативні: *the Bandera revolution, the night of long knives, senseless and merciless death, an act of massive destruction, the eternal Ukrainian drama, revolutionary nature, devilish porridge, civil strife, covert CIA operation, Euromaidan - Jewish Maidan (false etymology), Kremlin project, Putin's authority.*

Особливо активно в текстах ЗМІ в якості номінантів концепту MAIDAN використовуються його деривати: *evromaydan, avtomaydan, antimaydan, maidan.* Для встановлення периферійної зони номинативного поля концепту MAIDAN нами були проаналізовані різні варіанти сполучуваності лексем, що репрезентують досліджуваний концепт в мові. В якості найбільш показових ми виділили третю групу прикметників і дієприкметників, згідно зі словом *maidan* і тих, що виступають в реченнях як визначення.

Прикметники і дієприкметники, виконують в розглянутих контекстах функцію визначення слова майдан, в період 2004-2012 рр. дають різноаспектну характеристику розглянутого феномена і формують периферію номинативного поля концепту. Домінуючою в даному аспекті є група лексем з нейтральною оцінкою, крім того, група нейтральних лексем є найбільш різноманітною по порівняно з іншими групами.

Позитивні оцінки майдану представлені в наступних визначеннях: *glorious, famous, favorite, cultural, velvet, democratic, legendary, romantic.* У деяких випадках лексеми, віднесені нами в дану групу і володіють позитивною семантикою і емоційним забарвленням, в текстах ЗМІ використовуються як засіб вираження іронії, в результаті значення слова може трансформуватися до протилежного.

Нейтральні оцінки в мас-медіа проявляються в такий спосіб: *new, thousands, large, tax, entrepreneurial, children, small, large-scale, strange, denim.*

Також слід виділити тематичну групи прикметників, що є найменуваннями відтінків кольорів, які досить часто виступають засобом маркування так званих «кольорових революцій». У ряді випадків нові акції протесту набувають в текстах, що відносяться до масмедійного дискурсу, асоціації з відтінком кольору, що корелює з різними атрибутами учасників подій. Тематична група «відтінок кольору»: *orange, white-blue, blue, white-blue, radical orange, pink, green*. Частотними для даної тематичної групи є відтінки кольорів, які в свідомості носіїв мови пов'язані з подіями в Україні 2004-2005 рр., а саме помаранчевий і синій.

До групи прикметників, що містять негативну оцінку майдану, можна віднести наступні: *revolutionary, devoted, paid for, anti-NATO, Yushchenko, pro-Kremlin, artificial, rebellious*.

Прикметники і дієприкметники в період 2013-2018 рр. в розглянутих контекстах виконують функцію визначення слова *maidan*. Найбільш різноманітною і багато чисельною є також група нейтральної лексики. Позитивні оцінки: *peaceful, sympathetic, best, beloved*; нейтральні: *new, supposed, current, today, indefinite, rally, last, permanent, previous, next, folk, language, demo, manager, upcoming, current, thousands, brown, church, student, full-fledged, potential, internal*.

Аналогічно до попереднього періоду в групі з нейтральною оцінкою зустрічаються прикметники, що відображають ставлення до певної території, однак порівняно з попереднім періодом дана група не відрізняється різноманітністю мовленнєвих засобів. Тематична група «країна і її територія»: 1) *Ukraine and its territories: Ukrainian, Kiev, Ukrainian-speaking, Zaporozhye*.

Також представлена група, яка вказує на період або тривалість протестної акції, тобто група «час»: *new, current, today, indefinite, permanent, previous*.

До числа номінантів з негативною оцінкою відносяться прикметники і дієприкметники: *protest, gangster, revolutionary, reactionary, radical, improvised, psychosomatic, unharmed, shooting, to the master.*

Отже, в обидва досліджуваних періоди (2004-2012 рр. і 2013-2018 рр.) номінації субконцепту MAIDAN представлені переважно громадської лексемами, що характеризуються негативними конотаціями, кількість лексем з позитивними конотаціями мінімальна. Особливо відзначимо, що в кожному з періодів слова і словосполучення, що володіють негативним забарвленням, представлені більш різноманітно, ніж нейтральні або позитивні номінації. Даний аспект істотний, оскільки однією з основних функцій масмедійного дискурсу є формування поглядів, переконань, позицій з приводу тих чи інших аспектів дійсності. Таким чином, оскільки ядро і периферія номінативного поля субконцепту MAIDAN представлені позначеннями нейтрального і негативного характеру, мас-медіа формують у свідомості несхвальне ставлення до подібного роду подій.

Слід особливо відзначити, що в кожному з періодів досить активно при характеристиці майдану задіяна тематична група «країна і її територія». Лексеми, що входять в дану групу, виступають в реченнях як визнання подій і відсилають до політичних протестів, що відбувалися на території тієї чи іншої держави. Це свідчить про те, що знання слова *maidan* істотно розширилось, ця лексема все частіше виступає засобом номінації акцій протесту по всьому світу.

Кількість номінацій, що репрезентують субконцепт MAIDAN в мас-медіа, з 2004 р до 2018 р значно збільшується, крім того, вони стають більш різноманітними. Відповідно можна говорити про те, що «номінативна щільність» (термін В. І. Карасика) досліджуваного концепту стає більш високою. Це переконливо свідчить про актуальність

субконцепт MAIDAN для суспільства і його комунікативну затребуваність [23, с.112].

Таким чином, субконцепт MAIDAN стає одним з найбільш значущих елементів сучасної політичної концептосфери.

ВИСНОВКИ

З початком антропоцентричної орієнтації загальної парадигми гуманітарного знання фокус дослідницької уваги закріплюється на нових дослідницьких галузях, спрямованих на вивчення мови у взаємозв'язку з буттям людини - її свідомістю, мисленням, духовним світом і практичною діяльністю. Одним з результатів такої переорієнтації стало виникнення лінгвокультурології, що вивчає відображення національного менталітету через семантику мовних знаків, в основі яких лежить одиниця ментальної інформації - концепт.

У сучасній лінгвістиці категорія концепту має міждисциплінарний статус. При її дослідженні використовуються різні підходи: логіко-філософський, когнітивний і лінгвокультурологічний. Узагальнення точок зору дозволяє уявити лінгвокультурний концепт як багатовимірне ментальне утворення, що базується на понятійній основі і включає в себе крім поняття образ і культурну цінність.

Дослідження лінгвокультурного концепту UKRAINE дозволило зробити висновок, що досліджуваний концепт є важливим фрагментом національної концептосфери англійської мови і ' складною структурою, в складі якої виділяються наступні компоненти:

- понятійний - наявність географічних, соціально-політичних і економічних характеристик території, на якій проживає певна лінгвокультурна спільнота людей;
- образний – актуалізація в результаті метафоризації значень;
- ціннісний – володіння високою соціально-культурною значущістю.

Орієнтованість на способи актуалізації лінгвокультурного концепту UKRAINE зумовила його включеність в велику кількість асоціативних зв'язків.

Важливим аспектом вивчення лінгвокультурного концепту є визначення та опис побутування його ментальних одиниць в основних галузях суспільної свідомості, що частково збігаються з типами дискурсу.

У цьому дослідженні матеріалом для виявлення і аналізу одиниць, що представляють лінгвокультурний концепт UKRAINE є тексти англійськомовних ЗМІ. Специфіка текстів ЗМІ формує особливий ментальний простір, за яким слідує певний відбір стилістичних прийомів, композиційної структури мови і значущих мовних засобів, що безпосередньо впливає на особливість об'єктивації досліджуваного концепту.

В рамках дискурсу ЗМІ сучасний текст виступає одним з найефективніших мовних засобів означування лінгвокультурного концепту UKRAINE, так як не тільки володіє яскравою національно-культурною специфікою і семантичною цінністю, але і є зразком гіпертексту.

Завдяки даним лексикографічного аналізу, була розкрита етноспецифічність уявлень про країну. Методом аналізу словникових дефініцій ми досліджували визначення слова-імені концепту і виявили набір сем, які, актуалізуючись в безлічі контекстів, стають концептуальними ознаками, що формують понятійну основу концепту.

Виявлено базові концептуальні ознаки лінгвокультурного концепту UKRAINE: «позначає територію»; «є державою», «репрезентує націю», що містяться в ядерному номінативному значенні *«an area of land that is a nation, especially considered together with its population, political organization, industry»*.

Аналіз образної складової лінгвокультурного концепту UKRAINE проводився шляхом виявлення характерних метафоричних асоціацій. У текстах ЗМІ вони утворюють досить складну систему відносин, так як країна – це образ певної концептуальної системи світу. В результаті

проведеного аналізу виділено концептуальні метафори: Country – територія, Country – грошова одиниця, Country – ЗМІ, Country – національний характер, Country – стиль життя, Country – знакова особистість, Country – берегиня традицій, Country – символ.

Виявлені в ході дослідження концептуальні метафори, з одного боку, вказують на сильну проникність лінгвокультурного концепту COUNTRY і його включеність в усі сфери людської діяльності, з іншого боку, є варіантними, так як інтерпретуються в специфічному унікальному контексті дискурсу засобів масової інформації.

Перспективою дослідження вбачаємо вивчення об'єктивацій концепту UKRAINE у англомовних новинних текстах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агеев В.Н. Семиотика. М.: изд-во «Весь Мир», 2002. 256 с.
2. Апресян В.Ю., Апресян Ю.Д. Метафора в семантическом представлении эмоций. Вопросы языкознания. 1993. № 3. С. 27-35.
3. Артюхова О.Г. Вербалізація концепту UKRAINE в англійськомовних ЗМІ (на матеріалі перекладів текстів ЗМІ українською мовою). *Магістерські студії*. Альманах. Вип. 20. 2020. Херсон. ХДУ, 2020. С.56-58.
4. Арутюнова Н.Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт. М.: Наука, 1988. 341 с.
5. Арутюнова Н.Д. Дискурс. Лингвистич. енциклопедический словарь. М., 1990. С. 136-137.
6. Арутюнова Н.Д. Метафора и дискурс. Теория метафоры. Вступ. ст. и общ. ред. Н.Д.Арутюновой и М.А.Журинской. М.: Прогресс, 1990. 512 с.
7. Арутюнова Н.Д. Введение. Логический анализ языка. Ментальные действия. М., 1993. С. 3-7.
8. Архипов И.К. Концептуализация, категоризация, текст, дискурс. Основные теоретические понятия. Филология и культура: Материалы III междунар. науч. конф. Ч. 1. Тамбов, 2001. С.13-15.
9. Ашраф М. Аття. Лексико-семантическое поле «майдан» в русском языке. Наука и мир. 2014. Т. 2. № 4 (8). С. 65—69.
10. Бабенко Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика: учебник; практикум. 2-е изд. М.: Флинта: Наука, 2004. 496 с.
11. Бабушкин А.П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка. Воронеж, 1996. 104 с.

12. Бабушкин А.П. Культура, когниция, перевод. Социокульт. проблемы перевода. Воронеж, 1998. С. 10-16.
13. Баранов А.Н., Добровольский Д.О. Постулаты когнитивной лингвистики. Изв. РАН СЛЯ. 1997. №1. С. 11-21.
14. Болдырев Н.Н. Когнитивная семантика : курс лекций по английской филологии. Тамбов, 2000. 123 с.
15. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков. М., 1999. С. 263-303.
16. Воркачев С.Г. Национально-культурная специфика концепта любви в русской и испанской паремиологии. НДВШ ФН. 1995. № 3. С. 56-66.
17. Воркачев С.Г. Счастье как лингвокультурный концепт. М.: Гнозис, 2004. 236 с.
18. Горелов И.Н. Избранные труды по психолингвистике. И.Н. Горелов. М. Наука, 2003. 320 с.
19. Гудков Д.Б. Теория и практика межкультурной коммуникации. М.: Гнозис, 2003. 288 с.
20. Демьянков В.З. Термин «концепт» как элемент терминологической культуры. Язык как материя смысла: Сб.ст. в честь акад. Н.Ю. Шведовой / Отв. ред. М.В. Ляпон. М.: Азбуковник, 2007. С. 606-622.
21. Евсюкова Н.Д. Словарь культуры как проблема лингвокультурологии. Ростов н/Д. : Изд-во Рост. гос.эконом. ун-та, 2001. 256 с.
22. Залевская А.А. Концепт как достояние индивида. Слово. Текст: Избр. тр. М., 2005. С. 234-244.
23. Залевская А.А. Психолингвистический подход к проблеме концепта. Методологические проблемы когнитивной лингвистики. Воронеж, 2001. С. 39.

24. Карасик В.И. Этнокультурные типы институционального дискурса. Этнокультурная специфика речевой деятельности. М., 2000. С. 37-63.
25. Карасик В.И. О категориях лингвокультурологии. Языковая личность: проблемы коммуникативной деятельности. Волгоград, 2001. С. 3-16.
26. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград, 2002. 477 с.
27. Кодухов В.И. Введение в языкознание. М.: Просвещение, 1987. 288 с.
28. Красных В.В. Этнопсихоллингвистика и лингвокультурология : курс лекций. М. : Гнозис, 2002. 284 с.
29. Крючкова Н.В. Лингвокультурное варьирование концептов. Саратов : Научная книга, 2005. 164 с.
30. Кубрякова Е.С. Начальные этапы становления когнитивизма: лингвистика - психология - когнитивная наука. Вопросы языкознания. 1994. № 4. С. 34-47.
31. Кубрякова Е.С. Язык пространства и пространство языка (к постановке проблемы) РАН СЛЯ. 1997.С. 22-31.
32. Кубрякова Е. С. Концепт: Краткий словарь когнитивных терминов. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1996. С. 90-93.
33. Лакофф Д., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем. Теория метафоры. М. : Прогресс, 1990. С. 387-415.
34. Макаров М.Л. Интерпретативный анализ дискурса в малой группе. Тверь: изд-во Твер. ун-та, 1998. 200 с.
35. Маслова В.А. Введение в лингвокультурологию: учеб. пособие. М.: Наследие, 1997. 208 с.
36. Маслова В.А. Лингвокультурология. М.: Академия, 2001. 208 с.

37. Мечковская Н.Б. Социальная лингвистика: пособие для студентов гуманитар. вузов и учащихся лицеев. 2-е изд., испр. М.: Аспект-пресс, 1996. 205 с.
38. Мурзин Л.Н. Язык, текст и культура. Человек - текст - культура. Екатеринбург, 1994. С. 160-169.
39. Нефедов И. В. Отражение взаимодействия социума и языка в интернет-дискурсе. Изв. Южн. фед. ун-та. Филологические науки. 2015. № 3. С. 78—87.
40. Орешкина М.В. Лингвокультурологические аспекты языковых заимствований. RES LINGUISTICA: Сб. ст. К 60-летию проф. В.П. Нерознака. М., 2000. С 122-130.
41. Панкратова О.А. Типы дискурса. Проблемы лингвокультурологии и семантики через призму междисциплинарной парадигмы: Сб. ст. Волгоград, 2001. С. 17-20.
42. Панченко Н.Н. Средства объективации концепта «обман» (на материале английского и русского языков): автореф. дис. ... канд. филол. наук. Волгоград, 1999. 23 с.
43. Парыгин Б.Д. Основы социально-психологической теории. М.: Мысль, 1991. 208 с.
44. Попова З.Д., Стернин И. А. Очерки по когнитивной лингвистике. Воронеж, 2001. 192 с.
45. Постовалова В.И. Картина мира в жизнедеятельности человека. Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира. М., 1988. С. 8-69.
46. Почепцов О.Г. Языковая ментальность: способ представления мира. Вопросы языкознания. 1990. № 6. С. 110-122.
47. Приходько А.Н. Концепт как трехмерное ментальное образование. Вестник Харьковского нац. ун-та им. В.Н.Каразина. Серия Романо-германская филология. 2006. № 726. С. 20-25.

48. Розеншток-Хюсси О. Речь и действительность. М.: Лабиринт, 1994. 271 с.
49. Рождественский Ю.В. Теория риторики. М.: Добросвет, 1997. 597 с.
50. Соболева И. А. Концепт «майдан» в современном украинском медиаполитическом дискурсе. Жанры и типы текста в научном медийном дискурсе : межвуз. сб. науч. тр. — Орел : Орлов. гос. ун-т культуры и искусств, 2014. С. 168—174.
51. Стернин И.А. Концепт и языковая семантика. Связи языковых единиц в системе и реализации: Когнитивный аспект. Вып. 2. Тамбов, 1999. С. 69-75.
52. Стернин И.А. Может ли лингвист моделировать структуру концепта. Когнитивная семантика: Материалы 2-й международной школы-семинара по когнитивной лингвистике. Ч.2. Тамбов, 2000. С. 13-17.
53. Телия В.Н. Основные постулаты лингвокультурологии. Филология и культура: материалы 2-й междунар. конф. Ч.3. Тамбов, 1999. С. 14-15.
54. Фрумкина Р.М. Психолингвистика. М. : Академия, 2001. 320 с.
55. Фрумкина Р.М. Концептуальный анализ с точки зрения лингвиста и психолога. Научно-техническая информация. М., 1992. № 3. С. 1-7.
56. Хартунг Ю., Брейдо, Ю. Гипертекст как объект лингвистического анализа. Вестник МГУ. Сер. 9. Филология. 1996. № 3. С. 61-77.
57. Худяков А.А. Концепт и значение. Языковая личность: культурные концепты. Волгоград, 1996. С. 97-103.
58. Чернейко Л.О. Гештальтная структура абстрактного имени. Философские науки. 1995. № 4. С. 73-83.
59. Чернейко Л.О. Лингвофилософский анализ абстрактного имени М., 1997. 157 с.

60. Чудинов А.П. Финансовая метафора в политической речи. Русская речь. 2003 № 4. С. 51-55.
61. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса: монография. Волгоград: Перемена, 2000. 368 с.
62. Шехтман, Н.А. Понимание речевого произведения и гипертекста. Оренбург, 2005. - С. 124.
63. Arnold C.C., Frandsen K.D. Conceptions of Rhetoric and Communication. Handbook of Rhetorical and Communicational Theory. Boston: Allyn, 1984. P. 3-50.
64. Benveniste E. On discourse. The Theoretical Essays; Film, Linguistics, Literature. Manchester, 1985. 247 p.
65. Blum-Kulka Sh., House J., Kasper G. Investigating cross-Cultural Pragmatics: An introductory Overview. Cross-Cultural Pragmatics: Requests and Apologies. Blum-Kulka et al. (Eds.). Norwood: Ablex, 1989. P. 1-34.
66. Finger H. English textbooks investigated with regard to text linguistics. IRAL. Heidelberg, 1987. Vol. 25. № 1.
67. Harris Z.S. Discourse analysis. Language. Vol. 28. 1992.-P. 18-23.
68. Hasan R. Ways of Saying, Ways of Meaning. The Semiotics of Culture & Language. London. 1984. Vol. 1. P. 105-162.
69. Hymes D. Toward ethnographies of communication: the analysis of communicative events. Language and social context: selected readings. Harmondsworth, 1999. P. 21-44.
70. Lave J. Cognition in Practice: Mind, Mathematics and Culture in Everyday Life. N.Y.: Cambridge Univ. Press, 1988. 232 p.
71. Ter-Minasiva, S. The Sociocultural Content of Language Units and English Language Teaching. Folia Anglistica, Semantics, Pragmatics and Semiotics. M.: Dialogue. MSU, 1998. P.50-56.